

Monumentnummer*: 521501

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status **rijksmonument**
Inschrijving register* **10 mei 2002**
Kadaster deel/nr **82835/57**

Woonplaats* **Hooge Zwaluwe**   *Gemeente** **Drimmelen**   *Provincie** **Noord-Brabant**

Locatiennaam **Hooge Zwaluwe**   *Locatieomschrijving*

Kadastrale gemeente* **Hooge en Lage Zwaluwe**   *Sectie** **G**   *Kadastraal object**   *Appartement aanduiding*   *Grondperceel* **2624**

*Omschrijving***

Inleiding.

De KERK werd in 1865 gebouwd in Neo-Gotische stijl naar ontwerp van een onbekende architect of aannemersbedrijf in opdracht van de rooms-katholieke parochie Heilige Willibrordus te Lage Zwaluwe. De parochie bestreek een groot gebied met verscheidene verspreid liggende kernen. Mede daarom werd in 1864 besloten in Hooge Zwaluwe een hulpkerk te stichten. Hiermee kwam men tegemoet aan de wensen van het groeiende aantal parochianen in Hooge Zwaluwe en Helkant die de afstand naar en het ruimtegebrek in de kerk van Lage Zwaluwe bezwaarlijk vonden. De ontwikkelingen leidden tenslotte in 1867 tot de zelfstandige parochie Hooge Zwaluwe. De kerk bevindt zich in het zuidelijk deel van de nederzetting Hooge Zwaluwe vlak ten zuiden van de spoorlijn Zwaluwe-'s-Hertogenbosch; tussen spoorlijn en kerk ligt het bijbehorende kerkhof, direct ten zuiden van de kerk lag de pastorie. De kerk heeft een ondiep voorplein en ligt vrijwel direct aan de straat, maar staat aan weerszijden vrij van de overige bebouwing. Deze overige bebouwing bestaat in dit deel van de bebouwing van Hooge Zwaluwe uit eenlaags arbeiderswoningen. De bouw van kerk en pastorie zorgde, samen met de aanleg van het kerkhof, voor een kleine katholieke kern in het dorp. Deze kern vormde op stedenbouwkundig en op sociaal-religieus gebied de pendant van de kern die in het noordelijke deel van het dorp ligt en die bestaat uit de Nederlands Hervormde kerk en het raadhuis. De beide kernen zijn evident aanwezig in het bebouwingsbeeld. De ontwikkelingen van en rond de St. Willibrordus zijn tevens illustratief voor de katholieke emancipatie in dit gebied.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Omschrijving.

De St. Willibrordus is een zaalkerk op een rechthoekige plattegrond en wordt afgesloten door een smaller, vijfhoekig koor. De kerk is opgetrokken uit overwegend baksteen, alleen voor de lekdorpels, voor de dekstenen en in de raamtraceringen is natuursteen gebruikt. De plint rondom de kerk is gepleisterd. De kerk heeft een hoog zadeldak gedekt met leien; aan weerszijden en aan de achterzijde is in de dakschilden een opvallend kleine dakkapel aangebracht. De voorgevel is relatief gesloten en in twee traveeën verdeeld welke van elkaar worden gescheiden door een smalle en licht uitgemetselde middenrisaliet die over de gehele hoogte van de gevel doorloopt en ter hoogte van de nok overgaat in een kleine dakruiter, waardoor in zekere zin de indruk van een ingebouwde toren wordt gewekt. De risaliet versmalt zich tweemaal door middel van versnijdingen, min of meer overeenkomstig de steunberen aan de zijgevels. De ingangspartij bevindt zich in de risaliet en bestaat uit een dubbele, houten deur in een natuurstenen kozijn met natuurstenen stoep en onder een spitsboog waarin een roosvenster met glas-in-lood ramen is aangebracht. De spitsboog is streks gemetseld. Boven de ingangspartij is een dubbele spitsboognis aangebracht waarin een beeld van Willibrordus is geplaatst. Bovenin de middenrisaliet, net onder de nok, zijn twee kleine met luiken afgesloten openingen aangebracht, vlak boven deze openingen bevindt zich een ronde blinde nis. Voor de verhoging van de dakruiter annex toren in 1919-'20 waren dit achtereenvolgens de galmgaten en de wijzerplaat van de klok. Aan weerszijden van de risaliet bevindt zich een centraal en hoog geplaatst spitsboogvenster met glas-in-lood ramen en voorzien van tracering en een driepas in de kop van het venster. De voorgevel wordt beëindigd door een rollaag waaronder zich een klimmend spitsboogfries bevindt. Op beide hoeken van de voorgevel is een liseen aangebracht die boven de gevel wordt bekroond door een bewerkt natuurstenen blok. De zijgevels van het schip tellen elk vijf traveeën. De traveeën worden van elkaar gescheiden door versneden steunberen. Iedere travee bestaat uit een muur waarin zich een centraal en hoog geplaatst tweelicht spitsboogvenster bevindt, dat identiek is aan de vensters in de voorgevel. De traveeën worden afgesloten door een keperfries vlak onder de goot. Aan de rechterzijde bevindt zich aan de vierde travee een kleine vijfzijdige, eenlaagse zijkapel onder een plat dak. Deze kapel wordt geopend door drie kleine spitsboogvensters. Het koor is even hoog als het schip, maar smaller en bestaat uit vijf zijden - een 5/10 koorafsluiting. Op de hoeken van de zijden zijn overhoeks versneden steunberen aangebracht. De vensters in de vijf zijden van het koor zijn identiek, maar groter, aan de vensters in het schip en de voorgevel. De overgang van koor naar schip wordt gevormd door schuin geplaatste muren. Aan weerszijden van het koor bevinden zich lage, eenlaags aanbouwen deels onder een schilddak en deels onder een plat dak.

De toren wordt gevormd door de ver naar voren geplaatste vierkante bakstenen dakruiter die met een zijde aansluit op de middenrisaliet in de voorgevel en op deze wijze de bekroning vormt van de risaliet en de ingangspartij. De toren is aan drie zijden voorzien van wijzerplaten en aan vier zijden van een paar spitsboog galmgaten. Hij wordt afgesloten met een achtzijdige, overhoeks ingesnoerde spits en is gedekt met leien. De spits zelf wordt bekroond door een metalen torenkruis. De kerk is voorzien van hardstenen tegelvloer. De muren zijn wit gepleisterd en nauwelijks gedecoreerd. De kerk heeft een heel bijzonder en in Noord-Brabant relatief zeldzaam gestuct kruisgewelf. Het gewelf bestaat feitelijk uit drie delen. In de lengteas zijn aaneengesloten kruisribgewelven aangebracht waarvan de geboorten laag en vrij in de ruimte hangen en worden geaccentueerd door fraai bewerkte knopen. Ieder kruisribgewelf wordt aan weerszijden geflankeerd door een aansluitend half kruisribgewelf met heel laag aflopende gordelbogen die op schalken rusten. Op deze wijze wordt binnen de eigenlijke zaalkerk de impressie van een driebeukige kerk gecreëerd. Tegen de rechtermuur van het schip is, tussen vierde en vijfde travee, de preekstoel geplaatst. Deze bestaat uit een rijk bewerkte kuip die rust op een ijzeren voet en is voorzien van een fraai bewerkte klankbord. Naast de preekstoel geeft een segmentboog toegang tot de zijkapel. Hierin stond ooit het doopvont, tegenwoordig is het een Mariakapel. Boven de ingang bevindt zich een orgeltribune op een ovale plattegrond rustend op twee onbewerkte houten gemarmerde zuilen. De tribune is voorzien van een deels gesloten balustrade waarop

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

zich een centraal geplaatst medaillon met Davidsfiguur bevindt, 'hangend' aan een festoen met allerlei attributen.

De schuinstaande overgangsmuren tussen schip en koor bieden plaats aan twee zijaltaren met retabels. In het koor zijn in de middelste drie vensters glas in lood ramen aangebracht die respectievelijk, van links naar rechts, voorstellen de geboorte van Jezus, een calvariegroep en Pinksteren. De ramen werden vervaardigd door W. Derix (Goch, Duitsland). Het koor is eveneens voorzien van een straalgewelf.

Waardering.

De St. Willibrorduskerk is van algemeen belang. De kerk heeft cultuurhistorische waarde als bijzondere uitdrukking van sociaal-economische, geestelijke en culturele ontwikkelingen. Het gebouw heeft architectuurhistorische en bouwhistorische waarde als vertegenwoordiger van de Neo-Gotische kerkbouw en in het bijzonder de zogenaamde stucadoorsgotiek en wegens het fraaie en van zeldzame elementen voorziene interieur. De kerk is qua ex- en interieur gaaf bewaard gebleven en verkeert in goede staat van onderhoud. De kerk heeft ensemblewaarde wegens de situering in de bebouwingsas van Hooge Zwaluwe - zeker in combinatie met kerkhof en pastorie - als een pendant van raadhuis en Nederlands Hervormde kerk in het noordelijke deel. De kerk is tevens een beeldbepalend element voor het aanzien van het zuidelijk deel van het dorp.

Hoofdcategorie

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Kerk en kerkonderdeel

Functie

Kerk